

KERK +leven

WEEKBLAD — NUMMER 36 — 6 SEPTEMBER 2006

Klapstoel
Alain
Remue

Dossier
Het drama
Libanon

In memoriam
priester-schilder
Frans Claerhout

blz. 7

blz. 12-13

blz. 16

antwerpen brugge gent mechelen hasselt

Monumenten meer dan fijn gestapelde stenen

Komende zondag stelt Vlaanderen zijn monumenten weer open, ditmaal onder de vlag *Import/Export*. Verbazingwekkend hoeveel invloeden van heinde en verre in onze monumenten terug te vinden zijn. Ook in de andere richting blijken Vlaamse wortels tot ver buiten de grenzen te reiken. En die in- en uitvoer betreft niet uitsluitend goederen. Denk maar eens aan de heiligenlevens die bij ons van betekenis zijn.

Tom Heylen

Eeuwenlang vreemdgaan

OOK ons geloof is strikt genomen een import/exportproduct, waarbij heiligen de missionarissen goed van pas kwamen. Zoals elk huisje zijn kruisje heeft, zo heeft zowat elk godshuis zijn ingevoerde heilige(n). En zijn deze inheems, dan verdienen ze vaak hun pluimen in het buitenland.

De Heemkring Opwijk-Mazenzele greep het thema van deze Open Monumentendag aan om op speurtocht te trekken naar de herkomst van de heiligen vereerd in de plaatselijke kerken en kapellen. In de Sint-Paulus werden sporen gevonden van wel vijftig heiligen.

„Waar ze vandaan komen? Relieken waren al vroeg ontzettend populair”, vertelt Patrick Devos, lid van de heemkundige kring. „Hun aanwezigheid in altaarstenen werd zelfs een kerkelijke verplichting, zodat men alvast in recent gekerstende streken gedurende de eerste eeuwen was aangegeven op ingevoerde relieken. Maar wie weet nog dat ‘onze’ heilige Martinus werd geboren in Hongarije en na tal van omzwervingen in het Franse Tours terecht kwam? Toch is Sint-Maarten in onze streken volstrekt ingeburgerd.”

Relieken werden stilaan vervangen door beelden of afbeeldingen. „En daarbij speelt Franciscus Xaverius een hoofdrol”, aldus Patrick Devos. „In de verspreiding van het katholieke geloof was hij de ‘boegbeeldheilige’, meestal af-

gebeeld in ‘aanvalshouding’ met vooruitgestoken kruis. De patroonheiligen bleken ook de vooruitgang te volgen, al moest de Kerk zich daarin vindingrijk tonen. Voor bijvoorbeeld de moderne communicatiemiddelen wordt boodschapper Gabriël aangesproken, wielrenners roepen Sint-Jan aan.” En wie weet, misschien blijkt een kaars voor deze sportlui doeltreffender dan testosteron of epo.

Pneumatiek

Kregen heiligen in tal van monumenten een bevoorrechte plaats, muziek hoort er evenzeer thuis om de liturgie op te fleuren en sfeer te brengen. En ook hier blijkt import en export van alle tijden. Tijdens de renaissance zwermden Vlaamse componisten uit over Europa. Adriaan Willaert werd kapelmeester van de San-Marcobasiliek in Venetië, Orlandus Lassus vertoefde in München aan het hof van de aartshertogen Albrecht V en Willem V. Uit Engeland arriveerde in Antwerpen begin zeventiende eeuw John Bull. Hij werd organist in de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal. En niemand minder dan Wolfgang Amadeus Mozart bespeelde anderhalve eeuw later in diezelfde stad het orgel in de Sint-Jacobs.

Orgels zijn trouwens een bekend Belgisch exportproduct. En de orgelmethode van Jacques Nicolas Lemmens, bij ons goed ingeburgerd dankzij zijn instituut, verspreidde zich van Spanje tot Zweden. Ontelbare muzikanten heb-

ben het instrument onder de knie dankzij zijn methode. Wellicht de bekendste organist van Vlaamse bodem is Flor Peeters. Hij maakte honderden concertreizen naar alle uithoeken van de wereld.

Onze orgelbouwers trokken met hun kennis eeuwenlang allerlei grenzen over. In de zestiende eeuw bouwde Gilles Brebos een nieuw orgel voor de Antwerpse kathedraal, een ‘monument in een monument’. Het vorige ging in 1533 in vlammen op. Nadien trok hij naar Spanje en knutselde in opdracht van koning Filips II vier orgels voor het klooster van El Escorial in Madrid. Zijn afzetmarkt bleef niet beperkt tot deze landen. In afgelegen Zweedse kerken vind je nog steeds instrumenten van de Lierse orgelbouwer.

In de negentiende eeuw vervaardigde Hippolyte, laatste actieve orgelbouwer van het Dendermondse geslacht Loret, het orgel van de Brusselse Onze-Lieve-Vrouw ter Finesterrae. Hij bouwde zowat 450 instrumenten, zijn oudere broer François-Bernard ‘slechts’ 350, onder andere dat van de kathedraal van Arequipa in Peru. Hippolyte Loret genoot ook wereldwijd faam door zijn uitvindingen inzake orgelmechaniek en pneumatiek die de orgelklanken verbeterden.

Meer weten over *Open Monumentendag Vlaanderen* op 10 september? Erfgoedhuis Den Wolsack, Oude Beurs 27 in Antwerpen, telefoon 03/212.29.55. Het Orgel in Vlaanderen vzw, centrum Elzenveld, Lange Gasthuisstraat 45 in Antwerpen, telefoon 03/202.77.06.

© Heemkring Opwijk-Mazenzele